

національної ідентичності, що поєднує мовні, емоційні та культурні чинники, формуючи спільний комунікативний простір українців.

Його розвиток зумовлений потребою народу осмислити нову реальність, переосмислити поняття «ворог», «перемога», «захист», і водночас зберегти власну гідність та людяність. Через військовий сленг українці виражають не лише своє ставлення до подій, а й внутрішню силу, іронію, сміливість – риси, що стали складовими сучасної української ідентичності.

Військовий сленг сьогодні виконує важливу соціолінгвістичну функцію: забезпечує комунікацію між представниками військового та цивільного середовищ, консолідує суспільство й відображає спільний досвід боротьби за свободу. Він також відіграє значну роль у формуванні мовної пам'яті нації, адже фіксує історію війни через слово, гумор, символ і метафору.

Таким чином, військовий сленг у сучасному українському суспільстві є потужним індикатором культурних і ціннісних змін, що відбуваються під час війни. Його дослідження має важливе значення, адже саме через мову проявляється стійкість, єдність і незламність українського народу.

Список використаних джерел

1. Андріянова О. Я. Мовленнєва культура військовослужбовців на сучасному етапі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. 2019. Вип. 3. С. 98–107.
2. Балабін В. В. Загальна характеристика, склад і функції сучасного українського військового сленгу. Мовні і концептуальні картини світу. 2001. Вип. 5. С. 11–15.
3. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.

Лілія Долінська,

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник – кандидат філологічних
наук, доцент Тетяна Скуратко

СПЕЦИФІКА ШКІЛЬНОГО ВИВЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ПАТРІОТИЧНОЇ ЛІРИКИ

В час воєнного лихоліття вважаємо важливим загальнодержавним завданням української освіти виховування у школярів щирого патріотизму, дієвої любові до Батьківщини та усього свого, рідного; формування гуманістичного світогляду особистості, її духовно-ціннісних орієнтацій. Важливим засобом національно-патріотичного виховання сьогодні, на наше переконання, є патріотична лірика.

Вважаємо, що вивчення патріотичної лірики посідає чільне місце у

дидактичній системі впровадження навчання української літератури у сучасних закладах загальної середньої освіти.

Зауважимо, що проблемі вивчення ліричних творів та їх виховного значення для школярів зверталися у своїх наукових розвідках Н. Волошина, Є. Волощук, О. Ісаєва, Г. Клочек, А. Лісовський, Л. Мірошніченко, В. Неділько, Л. Пархета, Є. Пасічник, І. Пилипейко, Л. Скорина, Г. Токмань, Н. Черниш тощо.

Погоджуємося із думкою Л. Пархети, що «ліричні твори – це безпосередній вияв в образі ліричного героя настроїв, думок і почуттів автора, породжених впливом об'єктивної дійсності, які передаються засобами своєрідно організованої ритмічної образно-емоційної мови» [7, с. 74]. Напевно, тому сьогодні, у час воєнного лихоліття активно твориться патріотична лірика, у центрі якої «не зображення певних об'єктів, подій, явищ природи, а, насамперед, змалювання людських почуттів, найпотаємніших думок, переживань, роздумів, які викликані суспільно-політичними подіями, картинами природи, особистісними моментами в житті людини, вираження ставлення до них» [7, с. 74]. Сучасна патріотична лірика є своєрідним відображенням пережитого досвіду воєнного життя. Наголосимо, що цей досвід найрізноманітніший, бо «людина має здатність любити, ненавидіти, пам'ятати, зворушуватися, сумувати за минулим, сумувати перед майбутнім, сумувати в моменті, радіти без причини, бажати того, чого ніколи ще не бачила, думати і планувати, аналізувати і робити висновки, співати, кричати і шепотіти, влаштовувати одне одному сюрпризи, зізнаватися в коханні. А ще – відчувати ностальгію, ревності, гордість за дітей, лінощі перед роботою, натхнення, моральну втому, переживання за іншого, співчуття, захоплення кимось... Всередині людини – спогади про пережите, мрії про майбутнє, туга за кимось, ненависть до кривдника, мужність захистити слабшого, сильніша за відстань любов, смак улюбленого морозива і запах поту після футболу, властивість чхати, коли дивишся на соне, вміння бачити сни, відчуття тяглості поколінь. І ніжність» [4, с. 16].

Переконані, що сучасні українські діти повинні виховуватися на кращих зразках патріотичної лірики. Вважаємо, що доцільно для уроків позакласного читання ввести твори сучасної комбатантської лірики, так званої «поезії, що твориться під кулями» (наприклад, розгляд поетичних збірок Бориса Гуменюка «Вірші з війни» [2], Артура Дроня «Тут були ми» [3], Юрія Матевощука «Книга скарг» [6], Юрія Руфа «Багряна лірика» [9] та ін.), а також до шкільних навчальних планів увести факультативний курс «Поезія війни».

На нашу думку, аналіз сучасної патріотичної поезії повинен розпочинатися з психологічної підготовки учнів до її сприйняття. Саме тому первинне читання твору в класі – надзвичайно важливий етап його аналізу, адже сучасна патріотична лірика – живий нерв, який має відчуті і педагог-словесник, і кожен учень, бо «читання ніколи не буває безстороннім – у ньому обов'язково виявляються і розуміння твору, і ставлення до нього. Найефективніші читацькі прийоми не приховують байдужості» [7, с. 75].

Надзвичайно важливо, щоб учитель-словесник відповідально поставився до аналізу тексту. Вважаємо, що доцільно обрати текстуальний шлях аналізу,

запропонований Г. Токмань, що можна інтерпретувати за схемою: послідовне прочитання вірша «від першого до останнього слова»; максимальне наближення до «психології творчості»; за певними словами в тексті кожен читач має розкрити для себе «душу поета»; цей «аналіз вільний» і передбачає для кожного своє бачення твору [11, с. 159].

Отже, критично осмислюючи зміст сучасної літературної освіти, вважаємо за доцільне практикувати учителям-словесникам введення у коло позакласного читання текстів сучасної патріотичної лірики, що сприятиме національно-патріотичному вихованню підростаючого покоління.

Список використаних джерел

1. Голоси. Антологія військових письменників / упорядкув. Т. Пилипець. Київ: ФОП Степурін Ігор Миколайович, 2023. 260 с.
2. Гуменюк Б. Вірші з війни. <https://www.litlib.net/bk/99370/read>
3. Дронь А. Тут були ми [Текст]: поезія. Львів: Видавництво Старого Лева, 2024. 112 с.
4. Дронь А. Гемінгвей нічого не знає [Текст]: коротка проза Львів: Видавництво Старого Лева, 2025. 168 с.
5. Ісаєва О. Позакласне читання як засіб формування читача // Зарубіжна література в навчальних закладах. 1999. № 8. С. 48–51.
6. Матевощук Ю. Книга скарг. Тернопіль: Крок, 2024. 240 с.
7. Пархета Л. Особливості вивчення лірики на уроках літератури. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Вип. 1(9), 2023. С. 72–78.
8. Пасічник Є. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навч. посіб. для студентів вищих закладів освіти. Київ: Ленвіт, 2002. 384 с.
9. Руф Ю. Багряна лірика. Київ: «Залізний тато», 2024. 68 с.
10. Скорина Л. Аналіз художнього твору: навч. посіб. для студентів гуманітарних спеціальностей (філологія, літературна творчість, журналістика). Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. 424 с.
11. Токмань Г. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенційно-діалогічна концепція. Київ: Міленіум, 2003. 302 с.
12. Токмань Г. Цілісність сприйняття ліричного твору: текстуальний аналіз. Методика вивчення віршування. Дивослово. 2003. № 1. С. 46–50.
13. Черниш Н. Особистісно-орієнтоване вивчення лірики на уроках української та зарубіжної літератури. The first special humanitarian issue of Ukrainian scientists, 2022. № 2 (17). С. 66–74.

Марія Дуда,

marijaduda111@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент
Ірина Бабій